

Kozma Huba

Múltkereső kiskaté

Kurucai Pál–Wéber György:
Regionális Családkönyv

2016-ban jelent meg Kurucai Pál és Wéber György Kiskunmajsa kezdeti időszakának, első lélegzetvételeinek – a XVIII. század első harmadának – korát felidéző településkönyve, a Regionális Családkönyv. Mivel a társadalom legalapvetőbb és legszilárdabb alapköve a család, szinte a legrégebbi időktől fogva a (le)származástan (genealógia) a történelemtudomány egyik legfontosabb segédtudománya. Minden olyan emberi társulások létrehozását előtérbe helyező korban, melyben az építkezés, és nem a rombolás válik közösségi céllá a helyi társadalmakban. A török kiűzése utáni korszak ilyen volt Magyarország történetében. *Ez a könyv – írja Bárdossy Péter történész-levéltáros a kiadvány előszavában – a hódoltság utáni első szívdobbanásokról tudósít.*

Az idegen hódítók kiűzése utáni időszakban a lakatlan területek benépesítése három módon ment végbe: betelepítéssel, bevándorlással és belső népvándorlással. Ekkor, Mária Terézia korában e térségben a törökök elleni harc irányítását felvállaló, és ennek okán a magukat feltétel nélküli döntési joggal felruházottnak tekintő Habsburgok akarata érvényesült szinte minden kérdésben. Nyilvánvalóan a visszafoglalt földek benépesítése is az ő akarata és érdekük szerint ment végbe. Németajkú, és javarészt katolikus vallásúakat telepítettek jelentős anyagi támogatással elsősorban a Duna mentére, a térség többnemzetiségűvé tétele érdekében pedig lehetővé tették, sőt ösztönözték a később nemzetiségeknek nevezett románok, szerbek, szlovákok bevándorlását a felszabadított területre. Ezek után nem tilthatták meg a végvári vonal mögötti túlnépesedett területek magyarjai számára sem a belső népvándorlást. Jászsági, Heves megyei, tápiómenti, felvidéki magyarok élnek elsősorban a megnyílt lehetőséggel, illetőleg számolnak a földek újravásárlásának ígéretével. A visszaszorított törökökkel kötött pozsareváci béke megkötésének évében, 1718-ban elsőként Dorozsmára érkeznek új honfoglalók a végvári vonalon túli területről, őket az üllési telepések követik a XVII. század húszas éveiben ugyancsak a terület akkori birtokosa, a Német Lovagrend bátorítására. A dorozsmaiak és az üllésiek is sokat szenvednek az itteni földek tulajdonjogát magukénak tudó szegediek nemegyszer fegyveres támadásig fajuló zaklatásaitól, érthető hát, ha az üllésiek Nesselrode császári tábornok hathatós közbenjárását igénybe véve élnek a kínálkozó lehetőséggel, és kiterve a nagy határú, s így -hatalmú város haragja elől, Majsa pusztára – az egykori, törökök által felégetett Mayossaszállás kun település szálláshelye mellé – költöznek 1743-ban. Ugyanebben az esztendőben érkezik meg Félegyházára, szintén a korábbi végvári vonal északi feléről az újabb, zömében ugyancsak jász eredetű bevándorlók következő hulláma. A Regionális Családkönyv szerzői e települések – Dorozsma, Üllés, Félegyháza, Majsa – lakosait, családjait lajstromozzák az 1720-tól 1751-ig terjedő időszakban. Értelemszerűen Dorozsma a kiindulási pont, tekintettel azonban a szerzők Kiskunmajsához köthető családi kapcsolataira, 1743 után a kutatók figyelme a majsai egyházi anyakönyvekre összpontosít.

Látszólag száraz tényekkel, végeláthatatlan adathalmazmal, születési, házassági és halálozási évszámokkal idézik meg, rajzolják elének a szerzők a harmadfél évszázadosnál is több évvel korábbi *migrációs pillanatképet*. S teszik nyilvánvalóvá a mai olvasó számára, hogy nincsen új a nap alatt. Emberek születnek erre a földre, akik aztán házasodnak, akiknek gyermekeik születnek, és akik majd rövidebb-hosszabb hasznos vagy haszontalan élet múltán meghalnak. Eltemetik őket, s mára már fejfájuk sincs a dorozsmai, üllési, félegyházi, majsai temetőekben. Mi mégis a rendkívülien érdekesítő ebben a múltidéző tudós kutakodásban? Talán az, ha a tengernyi adat között fel-felbukkan egy-egy máséval össze nem téveszthető emberi arc. A ki tudja, hol és mikor született Szőke Jánosé például, aki 1739 januárjában köt házasságot Üllésen Tóth Katalinnal. Első gyermekük, Katalin egy esztendő múltán még ott születik, de a következő három – János, Erzsébet és Ilona – már Majsán. Még Üllésen választják meg kántornak, ami egyúttal azt is jelenti, hogy az üllési kolónia rábízta gyermekeik tanítását is. Majsán aztán főjegyző lesz (1745-től 49-ig), majd egy évre főbíró (1749), és múlhatatlan érdemei lesznek abban, hogy ennek a nagyreményű majsai közösségnek a szívdobbanásai megbízhatóan tartósak legyenek. Főjegyzőként hiteleket szerez a közösségét jobbágyi terhektől megváltó redemptióhoz, az itt rendelkezésre álló földek újravásárlásához, és közben ügyel arra is, hogy a megszerzett pénzt okos beosztással csakugyan a kitűzött cél megvalósítására használják. Aztán főbírói megbízatása leteltével, dolga végeztével családostul eltűnik. Ki tudja, mikor, ki tudja, hová. Vagy Rékasi Pálé, kinek a kutatott anyakönyvekből megtudhatjuk legfontosabb életadatait is. Ő 1695-ben született, még a török hódoltság idején, valószínűleg Zagyvarékason. A vele még Üllésen házasságot kötő Kertész Katalintól nyolc gyermeke született, az első kivételével mind Majsán. Rékasi Pált – érdemeit elismerve, képességeit felhasználva – ötször választják meg főbíróvá az 1745–79-ig terjedő időben, s rendhagyó módon kétszer nem csak egy évre bízzák meg ennek a tisztségnek az ellátásával. A kezdeti hőskor legtekintélyesebb és legnépszerűbb közszereplője lehetett ő, ezt az is bizonyítja, hogy 1743 és 1781 között 144-szer volt násznagya az oltárhoz járuló pároknak a majsai anyakönyvek tanúsága szerint. Második gyermekének Szőke János a keresztapja – az ő fiának pedig Rékasi Pál – felesége révén pedig rokoni szálak kötik az Üllésről Majsára települő közösség első főbírájához, Kertész Györgyhöz is. A kivételesen tartalmas életet élő, ötszörösen bíróviselt Rékasi Pál 86 esztendősen, minden bizonnyal a jól végzett munka tudatában, nyugodt lélekkel hagyhatta sorsára az immáron kiegyensúlyozott szívverésű falut, Majsát.

A kivételes munkabírású és alkotóerejű szerzőpár maradandót alkotott e könyv anyagának összegyűjtésével, közzétételével, a sokszor lebecsült, ám jelentős alkotásoknál nélkülözhetetlen aprómunka elvégzésével. A Regionális Családkönyv nélkülözhetetlen kalauza lesz az elkövetkező időkben az idézett térség családkutatással foglalkozóinak, mert könnyíti az eligazodást az anyakönyvek betűrengetegében. Aki családjá történetét kutatja, önismeretét gyarapítja ezzel. Széchenyi István szerint még ennél is többre vállalkozik: *Hasznos szolgálatot tesz a hazának ki családja múltját kutatja, hiszen egy-egy család múltja a hazai történetének egy-egy lapja.*

A családfakutatás oktatókönyve ez a kiadvány, melynek kibővített, időben is tovább (1895-ig, a polgári anyakönyvezés bevezetéséig) jutó – talán hamarosan megjelenő – változata teszi teljessé majd a mostani feldolgozást.